

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ
НАМНУКРАЇНИ»
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ»ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТИ

20 жовтня 2022

Збірник наукових праць

Харків 2022

УДК: 376+37.04:316.61+37.091.3:613

А 43

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бойчук Юрій Дмитрович*, д. п. н., професор, член кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Заступник головного редактора – *Бережна Світлана Вікторівна*, д. філософ. н., професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Члени редакційної колегії:

Бацилєва Ольга Валеріївна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Галій Алла Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Коваленко Вікторія Євгенівна – кандидат психологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Комісова Тетяна Євгенівна – кандидат біологічних наук, доцент, професор кафедри, завідувач кафедри анатомії і фізіології людини імені Я.Р. Синельникова, координатор з наукової роботи факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти

Микитюк Сергій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди,

Науменко Наталія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

«Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти», (20 жовтня 2022 р.) / за загальною редакцією проф. Бойчука Ю. Д. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022.

У збірці представлено матеріали регіонального круглого столу метою якого було обговорення питань створення здоров'язбережувального і безпеко-орієнтованого освітнього середовища у закладах освіти в умовах військового стану, визначення шляхів збереження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я дітей, підлітків та студентської молоді в умовах військового стану, досвіду здоров'язбережувальної роботи в закладах освіти в умовах військового стану; висвітлення технологій навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти та з інклюзивним навчанням в умовах військового стану.

Для фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, викладачів, аспірантів і здобувачів закладів вищої освіти

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол № 11 від 16.11.2022 р.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Козачек Н.О., Павлова А.О. Особливості проведення пропедевтичної педагогічної практики для студентів 2 курсу ХНПУ імені Г.С. Сковороди в умовах військового стану	70
Козлов А.В., Козлов А.В. Шляхи формування загальних компетентностей майбутнього фахівця спеціальної освіти засобами дисципліни «фізичне виховання» в умовах воєнного стану	73
Колупаєва Н.Л. Психологічна корекція комунікативної діяльності молодших школярів з інтелектуальними порушеннями	77
Комратова Л. В. Шляхи корекції наочно-образного мислення дітей молодшого шкільного віку з легким інтелектуальним порушенням	82
Корсун С.О. Перспективи використання гурткової роботи спортивно-оздоровчого профілю при вирішенні завдань соціалізації підлітків з інтелектуальними порушеннями	87
Кашубіна О.О. Корекція порушень наочно-образного мислення слабозорих дітей із ЗПР засобами конструювання	94
Криловецька І. В. Можливості та сфера застосування соціальних історій у психокорекційній роботі з дітьми з розладами аутистичного спектра	100
Кришталь А.І., Тютюнник В.В., Щербак І. М., Дрожик Л. В., Пашинський П. П. Застосування здоров'язберезувальних технологій здобувачами вищої освіти в умовах дистанційного навчання та воєнного стану	104
Литвинова Ю. Вивчення проблеми корекції заїкання в дітей старшого дошкільного віку засобами арттерапії в умовах воєнного часу.....	107
Лугова М.С. Війна очима дітей дошкільного віку: шляхи збереження психічного здоров'я в умовах стресу	111
Маракіна А. Г. Вплив популярної української музики на психічне здоров'я та культурну самоідентифікацію студентської молоді в умовах воєнного стану.....	113
Матяш О.М. Зерно патріотизму – у кожне дитяче серце.....	119
Мірошниченко О.М, Бойчук Ю.Д., Дрожик Л.В. Використання дидактичних ігор та ігрових прийомів у роботі з розвитку мовлення старших дошкільників з інтелектуальними порушеннями	124
Нікуліна С. М. Особливості еколого-краєзнавчої роботи з молодшими школярами з інтелектуальними порушеннями	129
Парасюк І. Ф. Визначення рівня розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ	134
Парфілко В. В. Дослідження особливостей переживання травматичних подій: результати та перспективи	137
Пегліванян Д.І. Здоров'язберезувальні технології в практиці роботи закладу дошкільної освіти.....	140

2. Блеч Г. О. До методики формування природничих знань в учнів допоміжної школи. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей. – К.: Унів-т «Україна», 2006. – С. 215-217.
3. Синьов В. М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії: вибрані наукові праці. Київ : МП “Леся”, 2010. 779 с.
4. Співак Л. А., Белошанко А. П. Корекційна спрямованість природничих екскурсій в спеціальній школі. Теоретичне і методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами. Вип. І. Слов’янськ. СДПУ, 2011. – С. 201-206.
5. Супрун М. О., Висоцька А. В., Гладченко І. В. Соціалізація дитини з обмеженими розумовими можливостями в сучасному освітньому просторі. Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2014. 205 с.

Парасюк І. Ф.

магістрант спеціальності «Спеціальна освіта. Логопедія»

Науковий керівник: Туренко Н.М.

кандидат педагогічних наук

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ

Актуальність проблеми підготовки руки дітей дошкільного віку до письма із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) зростає у зв’язку з переходом до систематичного навчання з шести років, передбаченого Законом України «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти, що передбачають своєчасне оволодіння руховими навичками. У Базовому компоненті дошкільної освіти основною вимогою є формування особистості дитини, її життєвої (узагальнює всі види компетентності в різних сферах діяльності) й соціальної компетентності. Сучасні дослідники вважають розвиток дрібної моторики, а також сформованість зорово-моторної координації, рухового контролю та рухової пам’яті у дошкільному віці є головними умовами формування моторної операції письма. Педагогічний вплив в період підготовки дітей до школи повинен забезпечити повноцінність і своєчасність фізичного і рухового розвитку дітей, сприяти правильному формуванню структури природних рухів.

Аналіз показників психофізичного і рухового розвитку дітей старшого дошкільного віку свідчить про тривожні тенденції, які продовжують посилюватися в даний час.

Ми провели експериментальне дослідження рівня розвитку дрібної моторики рук у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня з використанням ігрових прийомів.

У дослідженні брали участь 12 дітей, віком 5,5-6 років, які мають загальне недорозвинення мовлення III рівня, які склали експериментальну (6) і контрольну групу (6) дітей.

Завданнями констатувального етапу нашого експерименту було наступне: 1) визначити критерії сформованості рівня розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку; 2) підібрати відповідний діагностичний матеріал; 3) провести діагностику рівня розвитку дрібної моторики у дітей із ЗНМ III рівня та кількісно і якісно обґрунтувати отримані результати.

На думку переважної більшості сучасних дослідників, для вивчення рівня розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку потрібно використовувати такі критерії, як 1) координація рухів; 2) розвиток здатності до саморегуляції; 3) точність рухів пальців; 4) вміння використовувати інструменти (наприклад, ножиці); та 5) графічні вміння.

Під координацією рухів ми розуміємо процеси узгодження активності м'язів тіла, які спрямовані на успішне виконання рухового завдання. При формуванні рухової навички відбувається видозміна координації рухів, тому під точністю рухів ми розуміємо сувору відповідність будь-якого об'єкта, процесу, явища будь-якої норми.

Розвиток здатності до саморегуляції передбачає вміння дитини скопіювати той чи інший набір графічних завдань або малюнку. Для виконання таких завдань, дитина має виконати певний комплекс регуляторних дій: 1) проаналізувати заданий зразок, виокремити у ньому основні елементи; 2) зафіксувати першу його частину у зоровій короткочасній пам'яті; 3) перевірити якість відображення цієї частини на папері, порівняти з відповідним еталоном; 3) при потребі виправити помилки і тільки потім перейти до копіювання наступного елемента. Саме ці операції утворюють структуру, будь-якої письмової дії.

Точність рухів означає акуратність, правильність і відповідність поставленій меті. Витоки точності лежать в удосконаленні контролю над рухами свого тіла. Ці рухи повинні виконуватися з мінімальною силою, без напруги і в той же час досягати бажаного результату.

Використання інструменту – це цільовий засіб впливу на об'єкт, його перетворення чи створення нового об'єкта.

Графічні вміння – це здатність проводити прямі і хвилясті лінії заданої товщини, довжини та напрямку; можливість проводити округлі лінії вільно, без натиску; уміння робити обертальні рухи пензлем і графічними інструментами, здатність раціонально використовувати площину листка, виділяючи композиційний центр головними елементами (сформованість композиційних навичок тощо).

Досліджуючи питання визначення рівнів розвитку дрібної моторики у дітей із мовленнєвими порушеннями зауважимо, що в широкому сенсі слова дрібна моторика означає тонкі й точні рухи пальців в осіб означеної категорії. У більш вузькому визначенні, під дрібною моторикою розуміють сукупність скоординованих дій нервової, м'язової і кісткової систем, часто в поєднанні із зоровою системою у виконанні дрібних і точних рухів кистями і пальцями рук.

Для діагностики рівня розвитку дрібної моторики у дітей із ЗНМ III рівня нами було адаптовано наступні методики:

1. Методика «Стінка» – спрямована на визначення стану розвитку координації рухів у дітей старшого дошкільного віку.

2. Тест «Копіювання безглузких складів» – спрямована на виявлення рівня саморегуляції дітей старшого дошкільного віку.

3. Комплексна методика «Пальчики» – спрямована на діагностування точності рухів пальців у дітей старшого дошкільного віку.

4. Методика «Чарівні ножиці» – спрямована на діагностування вміння правильно використовувати дітьми старшого дошкільного віку такий інструмент, як ножиці.

5. Методика «Ліс» – спрямована на визначення стану графічних вмінь у дітей старшого дошкільного віку [3,4].

Результати констатувального експерименту наводимо у таблиці

№ з/п	Ім'я дитини	№ завдання					Всього балів	%	Рівень
		I	II	III	IV	V			
Експериментальна група (n=6)									
1.	n	3	1	1	1	3	9	36,0	низький
2.	n	3	1	2	3	3	12	48,0	середній
3.	n	2	2	1	1	4	10	40,0	низький
4.	n	4	3	3	3	5	18	72,0	середній
5.	n	2	2	2	2	4	12	48,0	середній
6.	n	4	2	1	3	5	15	60,0	середній
Загальний середній бал		3,0	1,8	1,7	2,2	4,0	12,6	50,6%	
Експериментальна група (n=6)									
1.	n	4	2	2	3	5	16	64,0	середній
2.	n	3	1	1	2	4	11	44,0	середній
3.	n	4	2	1	3	5	15	60,0	середній
4.	n	2	1	2	1	3	9	36,0	низький
5.	n	2	2	1	2	3	10	40,0	низький
6.	n	3	3	3	3	4	16	64,0	середній
Загальний середній бал		3,0	1,8	1,7	2,3	4,0	12,8	51,3%	

Виходячи з принципу конфіденційності, ПБ дітей, які брали участь в експериментальному дослідженні не називаються.

Таким чином, аналіз результатів експериментальної роботи свідчать про недостатній рівень розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку, що не відповідає нормотиповому розвитку і потребує систематичної корекційної роботи.

Література

1. Волкова І. Пальчикові ігри. Видавництво : Ранок, 2019. 64 с.
2. Галущенко В.І. Впровадження кінезіотерапевтичних вправ у реабілітаційно-комплексній роботі з дітьми. Науковий часопис. Актуальні проблеми логопедії. 2020. С.44 – 48.
3. Жернова Н. О. Освітня кінезіологія в логокорекційній роботі з дітьми. Режим доступу : <https://vseosvita.ua/library/osvtna-kineziologia-v-logokorekciijnij-roboti-z-ditmi-126297.html>
4. Коротатницька О.В. «Світ «пальчикових» ігор» - методичний посібник з розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/svit-palcikovih-igor-metodicnij-posibnik-z-rozvitku-dribnoi-motoriki-u-ditej-doskilnogo-viku-211628.html>
5. Павленко Ю.Г., Вийбер Н.П. Розвиток дрібної моторики рук у першокласників. Всеукраїнська науково-практична конференція «Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у системі неперервної освіти» (Запоріжжя, 10-12 листопада 2020 р. Режим доступу : <https://ele.zp.ua/psnfey-corence>
6. Проценко О. В. Розвиток дрібної моторики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Режим доступу : <http://kirc.kupyansk-rada.gov.ua/info/page/18351>

Парфілко В. В.

студентка

Науковий керівник: Бацилева О.В.

доктор психологічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах сьогодення у нашій країні відбуваються події та глибокі зміни, які стосуються всіх сфер життя громадян та суспільства в цілому. Багато людей отримує психологічні травми а їхня психіка зазнає значних змін. Тому своєчасна діагностика наявності психологічних травм та їх наслідків, зокрм посттравматичних стресових розладів (ПТСР), є безперечно актуальним питанням, бо дозволяє не тільки виявляти проблему, але й вчасно на неї реагувати, проводячи відповідні заходи.

Загальновідомо, що ПТСР – це крайня реакція на сильний стресор, що загрожує життю людини. Частота ПТСР саме у момент надзвичайної ситуації низька. ПТСР може починати проявлятися через багато часу після травмуючої події; проте, якщо стресор має потужну тривалу у часі дію (наприклад, перебування в окупації, постійні ситуації обстрілів та повітряних тривог тощо), вірогідність швидкого розвитку ПТСР підвищується.